

İslami Mikrofinans

Teori, Uygulama ve Model Önerileri

Mücahit Özdemir

alBaraka 
Yayınları

MÜCAHİT ÖZDEMİR

2009 yılında Boğaziçi Üniversitesi İktisat bölümünden mezun oldu. 2010-2014 yılları arasında Albaraka Türk Katılım Bankası, Yatırımcı İlişkileri Müdürlüğü'nde çalıştı. 2013 yılında Marmara Üniversitesi Bankacılık Bölümü yüksek lisans programını tamamladı. Nisan 2016-Eylül 2017 tarihleri arasında İngiltere'de Durham Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Merkezi'nde misafir akademisyen olarak bulundu. Aynı zamanda Durham Üniversitesi Islamic Finance and Management programından mastır derecesi aldı. Kasım 2018'de Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı bölümünde doktorasını tamamladı. 2014 yılı Aralık ayından itibaren Sakarya Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finansı bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya devam etmekte, Kasım 2017'den bu yana da İSEFAM müdür yardımcılığı görevini sürdürmektedir. Aynı zamanda Sakarya'da kurulan ve temel faaliyetlerinden birini karz-ı hasene dayalı İslami mikrofinans programının oluşturduğu İKSAR Derneği'nin yönetiminde bulunmaktadır.

İthaf;

Kitabımı; bir yokluk döneminde hayata gözlerini açan ve küçük yaşta yetim kalan, bir gün bile okula gitmeden kendi kendine okumayı öğrenen, en zor işlerden biri olan inşaat ustalığına rağmen okumaktan uzak durmayan, hayatının son dönemlerine kadar her gün saatlerce okuyan, duruşuyla, hareketleriyle bize çok güzel bir örnek olan, sert görünüşlü fakat hassas bir yapıya sahip; hastane yatağında yatarken sık sık “Vay be, Edincikli Nuri Usta'nın torunu profesör olacak” diyerek, belki de yokluk içerisinde hayal bile edemediği fakat oğlunun ve onun çocuğunun yüksek eğitim almasındaki emeklerini hatırlayarak hem iftihar edip hem de şaşırıldığını ifade eden Edincikli Nuri Usta'ya ithaf ediyorum. Rabbim onun hayal ettiği günleri görmemizi nasip etsin ve sevgili dedem Osman Nuri Özdemir'in mekanını cennet kılsın, ruhuna El-Fatiha.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	11
TABLO LİSTESİ.....	13
ŞEKİL VE GRAFİK LİSTESİ.....	15
ÖNSÖZ.....	17
GİRİŞ.....	23
BÖLÜM 1	
MİKROFİNANS	31
1. Mikrofinans Kavramı.....	31
2. Mikrofinansın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	33
3. Mikrofinansta Finansal ve Sosyal Aracılık.....	43
4. Mikrofinansta Kredi Aktarım Mekanizması.....	46
5. Mikrofinansta Tasarruf ve Fon Kaynakları.....	50
5.1. Zorunlu ve Gönüllü Tasarruflar	51
5.2. Bağışlar ve Devlet Destekleri	53
5.3. Diğer Fon Kaynakları.....	54
6. Mikrofinansta Sunulan Hizmetler	54
7. Mikrofinansta Hedef Kitle.....	56

8. Mikrofinans Hizmeti Sunumuna Yönelik Kurumsal ve Hedef Açısından Yaklaşımlar	59
8.1. İlişkilendirme ve Paralel Yaklaşım	59
8.2. Yoksulluk ve Sürdürülebilirlik Yaklaşımı	60
8.3. Geçim Odaklı ve Büyüme Odaklı Girişimler	61
9. Mikrofinans Kuruluşu Modelleri	63
9.1. Resmî Olma Durumlarına Göre MFK'lar	63
9.2. Kredi Verme Modellerine Göre MFK'lar	65
10. Konvansiyonel Mikrofinansa Yönelik Pozitif Yaklaşımlar ve Eleştiriler	71
11. Başarılı Mikrofinans Uygulamalarının Özellikleri	77
12. Dünyada Yoksulluk ve Mikrofinans Sektörü	79
13. Türkiye'de Mikrofinans Uygulamaları	84
13.1. Yasal Düzenlemeler	84
13.2. Türkiye'de Mikrofinans Talebi	93
13.3. Türkiye'de Mikrofinans Arzı	96

BÖLÜM 2

İSLAMİ MİKROFİNANS	109
1. İslami Mikrofinans Kavramı	109
2. Mikrofinans, İslami Finans ve İslami Mikrofinans Karşılaştırması	114
3. İslami Mikrofinans Talebi	122
4. İslami Mikrofinansman Yöntemleri	125
4.1. Mikro-Ortaklık Yöntemleri	128
4.2. Mikrokredi Yöntemleri	134
4.3. Kâr Amacı Gütmeyen Mikrofinansman Yöntemleri	145
4.4. Karşılıksız Maddi ve Sosyal Yardım	149
5. İslami Mikrofinansta Fon Kaynakları	152
5.1. İçsel Kaynaklar	154
5.2. Dışsal Kaynaklar	157
6. Risk Yönetimi Ürünleri	161
6.1. Mikrotekâful	161

6.2. Kefalet.....	162
6.3. Zekât.....	163
7. İslami Mikrofinansta Karşılaşılan Sorunlar.....	163
8. İslami Mikrofinansla Yönelik Yasal Düzenlemeler.....	166
9. İslami Mikrofinans Kuruluş Modelleri.....	170
10. Türkiye’deki Uygulamaların Değerlendirilmesi.....	176

BÖLÜM 3

TÜRKİYE’YE YÖNELİK İSLAMİ MİKROFİNANS MODEL

ÖNERİLERİ.....	185
1. Katılım Bankaları Bünyesinde İslami Mikrofinans Modeli.....	187
1.1. KBİM Modelinin Gerekçesi.....	188
1.2. KBİM Modelinin Hedef Kitlesi.....	195
1.3. KBİM Modelinin Fon Kaynakları.....	202
1.4. KBİM Modelinin Finansman Yöntemleri.....	227
1.5. KBİM Modelinin Operasyonel Yapısı.....	254
1.6. KBİM Modeli Finansman Aktarım Mekanizması ve Risk Yönetimi.....	260
1.7. KBİM Modelinin Temel Ürün ve Hizmetleri.....	277
1.8. Katılım Bankası ve Diğer Paydaşlar Arasında İş Birlikleri.....	294
2. Katılım Bankaları Dışı İslami Mikrofinans Modeli.....	303
2.1. KDİM Modelinin Gerekçesi.....	304
2.2. KDİM Modelinin Hedef Kitlesi.....	306
2.3. KDİM Modelinin Fon Kaynakları.....	310
2.4. KDİM Modelinin Finansman Yöntemleri.....	323
2.5. KDİM Modelinin Operasyonel Yapısı.....	330
2.6. KDİM Modeli Finansman Aktarım Mekanizması ve Risk Yönetimi.....	340
2.7. KDİM Modelinin Temel Ürün ve Hizmetleri.....	358
2.8. KDİM Kuruluşunun Katılım Bankaları ile İş Birliği.....	359

SONUÇ VE ÖNERİLER	365
KAYNAKÇA	385
EKLER	405
Ek 1: Katılımcı Bilgileri ve Mülakat Tarihleri.....	405
Ek 2: KBİM Modeli İşleyişi.....	407
Ek 3: KDİM Modeli İşleyişi.....	408
İNDEKS	409